

NOU 2013:1

– Det livssynsåpne samfunn

Høringsvar fra Sælen menighetsråd

Sælen menighetsråd vil, slik Kirkemøtet gjorde ved sin behandling av NOU 2013: 1, fremheve utredningen fra Stålsett-utvalget som et viktig bidrag i prosessen mot en mer helhetlig statlig tros- og livssynspolitikk. Valget av betegnelsen livssynsåpent samfunn gir et signal om religion og livssyn som noe positivt som skal ha en synlig og rettmessig plass i det offentlige rom.

Sælen menighetsråd vil konsentrere oppmerksomheten om følgende momenter:

1. Prinsipper for et livssynsåpent samfunn
2. Forslag der utvalget går ut over sitt mandat
3. Den norske kirkes rolle som samfunnsaktør - gravferdsforvaltningen
4. Ansvar for middelalderkirker

1. Utvalgets prinsipper for et livssynsåpent samfunn

Sælen menighetsråd ser det som positivt at Stålsett-utvalget formulerer sitt prinsipielle grunnlag eksplisitt, og slutter seg i hovedsak til utvalgets grunnleggende prinsipper for en helhetlig tros- og livssynspolitikk. Vi ønsker imidlertid å knytte noen kommentarer til to av prinsippene, nemlig det som handler om likebehandling og det som gjelder vurderingen av tros- og livssynspolitikken i forhold til sentrale fellesverdier.

Når det gjelder prinsippet om likebehandling vil Sælen menighetsråd peke på at ønsket om likebehandling ikke må utlegges slik at det hindrer saklig begrunnet forskjellsbehandling. I likhet med Kirkemøtet mener Sælen menighetsråd at myndighetene bør gå lenger i å stimulere og legge forholdene aktivt til rette for minoriteters tros- og livssynsutfoldelse enn det det er juridisk forpliktet på. Samtidig må kristendommen og Den norske kirke fortsatt kunne ha en spesiell plass i det norske samfunnet.

Kirkens sentrale rolle som kultur-, omsorgs- og riteinstitusjon for tre fjerdedeler av befolkningen bør etter vår mening tillegges større betydning enn det Stålsett-utvalget gjør. Sælen menighetsråd mener at et niende prinsipp burde nedfelles: - Statens aktive tros- og livssynspolitikk bør i sin utforming også ta hensyn til samfunnets kulturelle og historiske identitet der denne har tros- og livssynsmessig relevans. Dette prinsippet må gjelde så fremt det ikke bryter med trosfriheten og andre menneskerettigheter.

Prinsippet om at statens aktive tros- og livssynspolitikk må vurderes opp mot sentrale fellesverdier kan – avhengig av hvordan fellesverdiene defineres og praktiseres - komme til å

stå i et motsetningsforhold til trossamfunnenes rett til selv å fatte avgjørelser i interne saker. Konkret kan dette bl.a. bli aktualisert i tilsettingssaker og i hvilke oppgaver arbeidstakere kan bli pålagt å utføre. Begge disse forholdene drøftes av utvalget. Sælen menighetsråd vil likevel få understreke at en i slike saker må legge avgjørende vekt på religionsfriheten som en menneskerett. Dette må gjøres også om løsningen ikke skulle være i overensstemmelse med de verdier flertallet ønsker skal gjelde ellers i det norske samfunnet.

2. Forslag der utvalget går ut over sitt mandat

Med unntak for gravferdsforvaltningen fikk utvalget i sitt mandat i oppdrag å ta utgangspunkt i kirkeforliket i Stortinget. Til tross for dette, har flertallet fremmet forslag om endring av Grunnloven, slik at omtalen av Den norske kirke tas ut av § 16 og at henvisningen til vår kristne og humanistiske arv tas ut av § 2. Tilsvarende foreslår flertallet at verditilknytningen til kristen og humanistisk arv og tradisjon tas ut av Opplæringslovens formålsparagraf. Begrunnelsen for de to sistnevnte forslagene er at samfunnets verdigrunnlag ikke bør relateres til en bestemt religion eller et bestemt livssyn.

Ut fra sin oppfatning av Kirkens sentrale rolle både opp gjennom historien og i dagens samfunn, og at det er etablert politisk enighet om de valgte formuleringene, finner Sælen menighetsråd at formuleringene i Grunnloven og Opplæringsloven videreføres. Vi gir her vår tilslutning til utvalgets mindretall.

3. Den norske kirkes rolle som samfunnsaktør

Sælen menighetsråd mener at Den norske kirkes livssynsmessige forankring er en ressurs i møte med det religiøse mangfoldet. Når «tro møter tro» kan resultatet bli dialog og gjensidig respekt, og ikke spenning og konflikt.

Sælen menighetsråd mener at et livssynsåpent samfunn bygges best ved at tros- og livssynsnærver på ulike samfunnsområder utfylles og suppleres av et mangfold av tros- og livssynsaktører, og *ikke* ved at Den norske kirkes rolle og nærvær blir redusert. Utvalget er delt i synet på den videre ordning for ekteskapsinngåelse. Dette gjelder også i forhold til vigselfmyndigheten. Sælen menighetsråd støtter utvalgets mindretall som går inn for at tros- og livssynssamfunn beholder vigselfmyndigheten, slik ordningen er i dag. Dette begrunnes med at ordningen har dype røtter i det norske samfunnet, og at den fungerer godt. Utfordringer knyttet til ordningen bør løses gjennom informasjons- og tilsynstiltak, over tid og i dialog med trossamfunnene.

Gravferdsforvaltningen

Gravferdsforvaltningen er nå lagt til de kirkelige fellestrådene, og var i kirkeforliket forutsatt å skulle ligge der. Utvalget fikk imidlertid relativt sent i prosessen som tilleggsoppdrag å utrede saken.

Gravferd gjelder alle og gravferdsforvaltningen er en samfunnsoppgave. Regelverket er til dels rettighetsbasert ved at alle har rett til gratis gravlegging og gratis tildelt grav de første 20 årene. Kirken har forvaltet denne oppgaven i flere hundre år, og var den første som var til

stede med en form for «offentlighet» etter at familien overlot mer av ansvaret for enkeltindividers velferd til andre. Den norske kirke har denne oppgaven som *samfunnsaktør*, ikke som trossamfunn. De ansatte i gravferdsforvaltningen er unntatt lovkravet om at fellesrådets ansatte skal være medlemmer i Den norske kirke. Vi vil hevde at kirken i sin forvaltning har vært både åpen og inkluderende og vist vilje og evne til toleranse og livssynsnøytralitet.

Utvalget peker på at fellesrådene kan få problemer med å være pådriver overfor kommunene for å få dem til å bygge ut tilbudet for alle livssyn, og at «krav om å frigjøre seg fra eget trosgrunnlag ved utførelsen av et samfunnsoppdrag som gravferdsforvaltning kan være vanskelig å etterleve». BKF kjenner seg ikke igjen i denne beskrivelsen. Forvaltningens tilknytning til Den norske kirke har tvert imot gjort fellesrådet mer oppmerksom på kravene om like rettigheter og likeverdig behandling i et samfunn med livssynsmangfold, enn det en formelt nøytral institusjon ville være. Også ved overføring til kommunen ville en for øvrig på dette området måtte stille krav om at forvaltningen må være tolerant, transparent og allmenngyldig.

På bakgrunn av den kompetanse og den kultur som Den norske kirke har opparbeidet på dette området, mener Sælen menighetsråd at Den norske kirke fortsatt er godt skikket til å ta ansvar for gravferdsforvaltningen i Norge. Vi anbefaler derfor at denne ordningen videreføres.

4. Ansvar for middelalderkirker

Innenfor grensene til Bergen kommune ligger det 4 middelalderkirker. Disse har stor verdi som samlingssteder for gudstjenester og kulturelle arrangementer. I seg selv er de dessuten viktige representasjoner av vår felles kulturarv og severdigheter som oppsøkes av turister fra hele verden. Det vil være umulig å pålegge enkeltmenigheter ansvaret for disse.

I stat-kirkeutredningen (NOU 2006: 2) vurderes håndteringen av fredete og verneverdige kirker. Gjønnnes-utvalget pekte på store behov knyttet til vedlikeholdsetterslep og til årlig vedlikehold, og tilrår uavhengig av den fremtidige relasjonen mellom staten og Den norske kirke at det må etableres særskilte finansierungsordninger for fredete og verneverdige kirker. Sælen menighetsråd slutter seg til innstillingen når den sier: - Tros- og livssynspolitisk utvalg kan se at det kan være behov for særlige ordninger knyttet til vedlikehold av fredete og verneverdige kirker...

Dette er i tråd med det Bergen kirkelige fellesråd ved flere anledninger har skrevet i budsjettinnspill til Bergen kommune om at det er naturlig at det kommer statlige midler til middelalderkirkene i Bergen da dette er et nasjonalt anliggende. Sælen menighetsråd mener det er et samfunnsansvar å ta vare på disse monumentalbyggene som er historie-, kultur- og arkitekturbærere for landets innbyggere uavhengig av tilknytning til Den norske kirke.